

Strada Ficțiunii

UŞA

**HUNGARIAN BOOKS
AND TRANSLATIONS
OFFICE**

Publicat cu sprijinul Petőfi Literary Museum (PIM) –
Hungarian Books and Translations Office

MAGDA SZABÓ

Magda Szabó (1917-2007) s-a născut la Debrecen în Ungaria. A absolvit Universitatea din Debrecen și a lucrat o vreme ca profesoară de latină și limbă și literatură maghiară, apoi, între 1945 și 1949, ca funcționar în cadrul Ministerului Cultelor și Învățământului. Și-a făcut debutul literar cu volumul de poezii *Bárány* (1947), urmat de *Vissza az emberig* (1949). În 1949 i s-a decernat prestigiosul Premiu Baumgarten, care, din motive politice, i-a fost retras în aceeași zi. Tot în 1949 și tot din motive politice a fost dată afară din Minister. Între 1949 și 1956 a avut

interdicție de publicare. În 1958 a publicat primul roman, *Freskó*, cu mare succes în rândul cititorilor. A mai publicat, printre altele, romanele *Abigél* (1970), *Uşa* (*Az ajtó*, 1987; Editura ALLFA, 2015), ecranizat în 2012 în regia lui István Szabó, și *Für Elise* (2002), devenind unul dintre cei mai populari scriitori din Ungaria. A primit numeroase distincții literare, printre care Premiul Kossuth în Ungaria și Prix Femina Étranger în Franța, pentru romanul *Uşa*.

„Scriitorul nu trebuie să se implice niciodată
în politică în același fel ca politicianul.
Fiecare are treaba lui. A scriitorului este să
îi facă pe oameni să deschidă bine ochii
atunci când au luat-o pe un drum greșit.“

Magda Szabó

MAGDA SZABÓ

Ușă

Traducere din limba maghiară, note
și postfață de Andrei Dósa

EDITURA ALLFA

AZ AJTÓ

Magda Szabó

Copyright © Magda Szabó, 1987

USA

Magda Szabó

Copyright © 2015 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SZABÓ, MAGDA

Ușa / Magda Szabó; trad. : Andrei Dósa; postf. :

Andrei Dósa. – București: ALLFA, 2015

ISBN 978-973-724-819-0

I. Dósa, Andrei (trad. ; postf.)

821.511.141-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALLFA**,
is strictly prohibited.

Copyright © 2015 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Crenguța Năpristoc

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Anca Tach

Design copertă: Alexandru Novac

Ușa

Visez rar. Dacă visez, mă trezesc năclăită de sudoare. Mă întind în pat, aștept până când bățile inimii se răresc și mă gândesc la puterea magică a nopților, împotriva căreia nu există apărare. Când eram copilă sau tânără, nu aveam nici vise frumoase, nici coșmaruri, doar bătrânețea împinge spre mine groaza plămădită din aluviunile trecutului, care este atât de amenințătoare pentru că are o consistență mai fermă, mai tragică decât felul în care aș fi putut vreodată s-o experimentez, fiindcă în realitate nu mi s-au întâmplat niciodată lucrurile care mă fac să mă trezesc țipând.

Visele mele sunt identice, până la cel mai mic detaliu, vizuni recurente. Întotdeauna visez unul și același lucru. Stau la intrare, la baza scărilor, în fața ușii noastre cu geam incasabil și ramă de fier și încerc să deschid ușa. Afară, în stradă, e parcată o ambulanță, siluetele infirmierilor, care se văd irizate prin sticlă, sunt neobișnuit de mari, fețele lor umflate sunt înconjurate de un halou, asemănător cu cel al lunii. Cheia se învârte, dar degeaba mă lupt, nu reușesc să deschid poarta, deși ar trebui să-i las pe infirmieri să intre, altfel va fi prea târziu pentru bolnavul meu. Dar ușa rămâne nemișcată, ca și cum ar fi fost sudată în rama ei de fier. Strig după ajutor, dar nu mă aude niciunul dintre locatarii celor trei etaje, îmi dau seama că nici nu ar avea cum, fiindcă îmi mișc buzele în gol, ca un pește, iar punctul culminant al groazei pe care o simt în vis este atins în momentul în care conștientizez că nu numai că nu pot să deschid ușa, dar că am și amuțit. Atunci mă trezește propriul strigăt, aprind lumina, încerc să înving dispneea care mă cuprinde de fiecare dată când visez, deslușesc în jur mobila din dormitorul nostru,

iconostasul familiei atârnat deasupra patului, strămoșii mei cu guler tare, în uniformă de husar cu ceaprazuri, purtând haine în stilul Barocului maghiar sau Biedermeier, strămoșii mei atovăzători, atotștiutori, ei singuri ar putea mărturisi de câte ori am alergat cu noaptea în cap să le deschid ușa infirmierilor, ambulanței, de câte ori mi-am imaginat, în timp ce, în locul obișnuitului tumult al zilei, pe străzile amuțite – doar crengile mișcate de vânt și pisicile care stăteau la pândă făceau ceva zgomot în noaptea ce se năpustea pe ușa larg deschisă –, ce s-ar fi întâmplat dacă o dată m-aș fi luptat în zadar cu ușa și cheia nu s-ar fi rotit.

Tablourile știu totul și cel mai bine știu ce încerc cel mai mult să dau uitării, un lucru care nu mai aparține viselor. Că o dată, o singură dată în viața mea, nu în anemia somnului, ci și în realitate, în fața mea s-a deschis o ușă pe care cea care încerca să-și apere singurătatea și nefericirea, lovită de neputință, n-ar fi deschis-o nici dacă acoperișul de deasupra capului ei ar fi ars, trosnind în flăcări. Doar eu eram autorizată să deschid acel zăvor: cea care a rotit cheia credea în mine mai mult decât în Dumnezeu și în acel moment de cumpănă și eu credeam despre mine că sunt un zeu înțelept, plin de discernământ, bun și rațional. Amândouă am greșit, și cea care a crezut în mine, și eu, cuprinsă de trufie. Acum nu mai contează, pentru că ceea ce s-a întâmplat nu se mai poate îndrepta. Să vină așadar, din când în când, cu încălțările lor medicale transformate în coturni, furiile cu mască tragică și șapcă de infirmier, să se adune în jurul patului meu, ținând în mână săbii cu tăiș dublu, visele mele. Nu există seară în care să pun capul pe pernă fără să mă gândesc la ei, mă aștept ca din moment în moment să se audă soneria, la al cărei sunet, groaza fără de nume mă ia pe sus și mă împinge spre poarta din vis care nu poate fi deschisă niciodată.

Religia mea nu cunoaște ideea de spovedanie individuală, noi recunoaștem odată cu preotul că suntem păcătoși, că suntem meniți morții veșnice, fiindcă am nesocotit sub toate aspectele Scripturile. Când suntem absolviți, Dumnezeu nu cere de la noi nici explicații, nici detalii.

Eu asta voi face acum.

Cartea aceasta nu a fost scrisă pentru El, Cel care îmi cunoaște cea mai intimă fibră, nici pentru umbre, care sunt martore la tot

ce se întâmplă și îmi veghează zilele și nopțile, ci pentru oameni. Am trăit până acum plină de curaj, sper că voi muri la fel, plină de curaj și fără să rostesc minciuni, dar condiția ca acest lucru să se împlinească este să declar : eu am omorât-o pe Emerenc. Și faptul că am vrut s-o salvez, nu s-o distrug, nu schimbă nimic.

Legătura

Când am vorbit prima oară, aş fi vrut să-i observ chipul, şi m-a derutat faptul că nu mi-a dat ocazia să fac asta. Stătea în faţa mea ca o statuie, nemişcată, nu în poziţie de drepti, ci mai degrabă uşor aplecată, din fruntea ei abia dacă vedeam ceva, pe atunci încă nu ştiam că abia pe patul de moarte o voi vedea fără broboadă, că până atunci va umbla mereu acoperită, de parcă ar fi fost o catolică ferventă sau o evreică evlavioasă, căreia religia îi interzice să se apropie cu capul descoperit de Domnul. Era o zi de vară, care nu justifica şi nu necesita niciun fel de acoperământ, stăteam în grădină, sub cerul bătând în violet, iar ea nu se potrivea printre trandafiri. Omul simte cine ce fel de floare ar fi. Dacă ar fi să se nască în regnul vegetal, cu siguranţă nu s-ar simţi în elementul ei printre trandafiri, înflorirea de carmin, aproape neruşinată, nu i s-ar potrivi. Trandafirii nu sunt flori inocente. Am simţit imediat că Emerenc nu face parte din această categorie, dar nu ştiam încă nimic despre ea, cu atât mai puţin ce fel de floare ar putea fi.

Broboada îi acoperea fruntea, umbrindu-i ochii; abia mai târziu am descoperit că irișii ei sunt albaștri. Aş fi vrut să aflu culoarea părului ei, dar, atâta timp cât a fost ea însăși, și l-a ascuns. Am trăit clipe importante în acel început de seară, trebuia să decidem dacă putem să ne acceptăm. Ne mutaserăm de câte-va săptămâni în locuința cea nouă, considerabil mai mare decât cea de dinainte, de care mă ocupasem singură, fără niciun fel de ajutor, având în vedere că vreo zece ani cariera mea de scriitor fusese înghețată politic. Acum lucrurile începuseră să se miște, eram mai nou scriitor cu normă întreagă, cu posibilități noi și cu nenumărate îndatoriri care uneori mă legau de masa de scris,

alteori mă obligau să fiu pe drumuri. De aceea eram în grădină, față în față cu bătrâna tăcută. Pe atunci era deja clar că dacă cineva nu va prelua treburile casnice, eu nu voi fi în stare să public ceea ce produseseam în anii de tăcere, și nici nu voi putea pune pe hârtie ceea ce aș mai fi avut de spus. Imediat ce ne-am mutat, cu tot cu cărțile care ar fi umplut o bibliotecă și cu mobila șubredă, ce trebuia menajată, am început să mă interesez. Mi-am întrebatoate cunoștințele din zonă. Până la urmă, ne-a rezolvat problema un fost coleg de școală, ne-a spus că acasă la fratele lui face curățenie de mulți, mulți ani o femeie bătrână, că este mai bună decât oricare femeie tânără și că ne-o recomandă din toată inima, numai să aibă ea timp de noi. Garanta că persoana respectivă nu o să ne dea foc la casă cu țigara, nu o să aibă relații cu tot felul de bărbați, nu o să sustragă nimic din casă, dimpotrivă, dacă o să ajungă să ne simpatizeze, o să ne aducă tot felul de lucruri, pentru că îi plăcea nespun să facă daruri. Nu fusese niciodată măritată, nu avea copii, singurii care o vizitau cu regularitate erau un văr și un milițian, toată lumea o îndrăgea în zonă. A vorbit despre ea cu căldură și respect, m-a înștiințat că Emerenc era și administrator, se putea spune că era persoană juridică, spera că o să accepte slujba, că dacă n-o să reușim s-o facem să ne placă, n-o să accepte slujba nici pentru toți banii din lume. Nu a fost un început promițător, nici Emerenc nu a fost prea afabilă când am rugat-o să treacă pe la noi să vorbim. Am găsit-o în curtea casei de care avea grijă – locuia aproape de noi, atât de aproape, încât puteam să-i văd locuința de pe balcon. Spăla o grămadă de rufe și folosea mijloace demodate, fierbea lenjeria într-un cazan, la foc deschis, și scotea rufele cu un făcăleț mare, în căldura și așa sufocantă. Părea înconjurată de flăcări, era înaltă, osoasă, chiar dacă în vârstă, era cumva mătăhăloasă, nu grasă, ci musculoasă. Iradia forță, ca o walkirie, broboada era și ea la linie, ca un coif. Fusese de acord să trec pe la ea, de aceea stăteam față în față în grădină, în acel apus de soare. M-a ascultat cu atenție, fără o vorbă, în timp ce îi spuneam ce ar avea de făcut la noi în casă. În timp ce vorbeam, mi-am adus aminte că niciodată nu îi crezusem pe scriitorii care afirmau în vreun mare roman din secolul trecut că fața cuiva poate fi comparată cu suprafața unei

ape. M-am rușinat, ca de atâtea ori când am îndrăznit să mă în-
doiesc de clasici: chipul lui Emerenc pur și simplu nu putea fi
asemănat cu nimic altceva decât cu oglinda neutră a apei în zo-
rii zilei. Nu știam în ce măsură o interesează propunerea mea,
nu avea nevoie nici de o slujbă, nici de bani, se simțea asta în
toată ființa ei, eu eram cea pentru care ar fi fost crucial să ac-
cepte, însă chipul ei ca oglinda apei, ascuns în umbra broboadei
ce amintea de un obiect ritualic, n-a dezvăluit mult timp nimic.
Emerenc nu și-a ridicat capul nici atunci când, într-un târziu, a
răspuns că s-ar putea să țină cont de propunere, pentru că una
dintre casele în care lucra devenise un loc de muncă dezagre-
abil, ambii soți fiind bețivi, iar băiatul cel mare, un depravat; nu
putea să aibă grijă de ei. Dacă cineva putea să garanteze pentru
noi și o convingea că la noi nimeni nu e turbulent sau bețiv, ar fi
putut să accepte. O ascultam siderată, se întâmpla pentru prima
oară ca cineva să ceară o recomandare despre noi.

— Nu spăl rufele oricui, a spus Emerenc.

Avea o voce clară, de soprană. Probabil că trăia de mult în
capitală, pentru că, dacă n-aș fi terminat cândva Filologia, cu
greu mi-aș fi dat seama după vocale că trebuie să fi fost de loc
de pe meleagurile mele. Am întrebat-o dacă e adevărat că e din
Hajdúság, credeam că o va bucura întrebarea, dar n-a făcut de-
cât să dea din cap, a recunoscut că e din Nádori, mai precis din
satul înfrățit cu acesta, Csabadul, dar a schimbat imediat su-
biectul, ca și cum ar fi dorit să-mi dea de înțelese că nu vrea dis-
cute despre asta. Ca atâtea alte lucruri, am reușit să aflu doar
peste mulți ani că întrebarea mea i se părușe insinuantă și in-
discretă, că nu era dispusă să-și aducă aminte. Emerenc nu îl
studiase pe Heraclit, dar știa mai multe decât mine. De câte ori
aveam ocazia, mă întorceam în orașul părăsit, căutam locurile
dispărute, care nu puteau fi aduse înapoi, umbra caselor, care
mi-a învăluit cândva fața, casa mea de odinioară, și de fiecare
dată mă întorceam fără să fi găsit nimic – pe unde o curge acum
râul ai cărui curenți au purtat cioburile vieții mele? Emerenc
era prea înțeleaptă să încerce imposibilul, își conserva energia
pentru ceea ce ar mai fi putut să fie făcut în viitor pentru trecu-
tul ei. Desigur, înțelegerea acestui lucru era încă de domeniul

viitorului. În acea zi, în care am auzit pentru prima dată aceste două nume de localități, Nádori și Csabadul, am simțit că nu trebuie să aduc prea des vorba de ele, că dintr-un motiv sau altul acele două cuvinte sunt tabu. Dacă așa stă treaba, să vorbim despre lucruri practice. Am crezut că vrea să fie plătită cu ora, ar fi fost cea mai avantajoasă variantă pentru ea, dar nu mi-a spus nimic sigur, mi-a comunicat că va hotărî ea cât va trebui să-i plătesc, în momentul în care își va face o imagine despre noi, și că ea știe cât de delăsători și dezordonați suntem și câtă bătaie de cap va avea cu noi. Se va strădui să facă rost de informații despre noi – nu de la colegul de clasă, el este ocupat –, și, când le va avea, se va prezenta la noi chiar și în cazul în care va trebui să ne spună „nu“. M-am uitat după ea cum pleacă și timp de câteva clipe am fost tentată să mă gândesc la ea ca la o bătrână ieșită din comun și să-mi zic că poate ar fi fost mai bine pentru toată lumea să nu accepte munca. Încă nu era târziu, voi striga după ea și îi voi spune că m-am răzgândit. Nu am strigat.

Emerenc s-a întors în mai puțin de o săptămână; sigur, ne-am întâlnit de mai multe ori pe stradă în acel interval, saluta și trecea repede mai departe, ca omul care nu vrea să ia o decizie pripită, dar nici să trântescă fără explicație ușa în nas. Când a sunat la ușă, am văzut că e îmbrăcată în hainele de duminică și am înțeles imediat ce înseamnă asta; mă mutam stânjenită de pe un picior pe altul în costumul de baie care nu reușea să acopere totul. Era îmbrăcată în negru, purta o rochie de stofă bună, cu mâneci lungi, pantofi de lac cu cataramă, și, ca și cum nici n-am fi întrerupt discuția de data trecută, m-a înștiințat că de a doua zi începe munca și spre sfârșitul lunii ne va putea spune cât să fie leafa lunară. Între timp îmi fixa umerii goi cu o privire înghețată, iar eu mă bucuram că măcar soțului meu nu-i va găsi nimic de reproșat. El purta sacou și cravată în căldura de treizeci de grade: nici dacă ar fi fost caniculă nu și-ar fi schimbat obiceiurile dobândite în Marea Britanie înaintea războiului. Ei doi erau îmbrăcați ca și cum ar fi vrut să dea exemplu unei comunități primitive, din care făceam parte și eu, și ar fi încercat să mă convingă să respect bunele maniere pe care omul se cuvine să le respecte în demnitatea sa. Dacă vreodată cineva de pe lumea asta

semăna cu Emerenc în ceea ce privește anumite norme și valori, acela era soțul meu. Poate că de aceea nici nu au reușit mulți ani să se apropie unul de altul cu adevărat. Bătrâna ne-a întins mâna, cu toate că după aceea evita ori de câte ori putea să mă atingă, dacă îi întindeam mâna, mă respingea, de parcă ar fi gonit o muscă. În acea seară nu s-a *angajat* la noi, asta n-ar fi fost demn sau cuviincios: Emerenc a *aplicat* la noi. La plecare și-a luat la revedere de la soțul meu astfel: „Îi doresc o seară bună stăpânului.“ El s-a uitat ca trăsnet după ea, nu exista om pe fața pământului căruia să i se potrivească mai puțin acel termen minunat decât lui. De altfel, așa i s-a adresat până la moarte, dar a trecut ceva timp până când soțul meu s-a obișnuit cu noul apelativ și a început să răspundă la el.

Timpul petrecut de Emerenc în casa noastră, la fel ca și ora la care sosea, nu erau reglementate prin nicio înțelegere. Se întâmpla să n-o vedem toată ziua și să apară la unsprezece noaptea și până în zori făcea curățenie în bucătărie și în cămară și se putea întâmpla să nu mai putem folosi baia o zi, două, pentru că ea înmuiase covoarele în cadă. Programul ei imprevizibil avea un randament uimitor, bătrâna muncea ca un robot și ridica, fără să se cruțe, mobile care nu puteau fi ridicate. În rezistența și în puterea ei de muncă era ceva aproape înfricoșător, cu atât mai mult cu cât nici nu era nevoie să facă atâtea lucruri. În mod vizibil, Emerenc trăia prin muncă, îi plăcea să lucreze, nu știa ce să facă cu orele ei libere. Tot ce făcea era fără cusur, umbla încolo și înapoi prin încăperi, de cele mai multe ori fără să scoată un cuvânt, nu numai că nu era curioasă și nu încerca să se bage în sufletul omului, dar încerca să evite orice fel de vorbărie inutilă. Îmi cerea mulți bani, mai mult decât m-aș fi așteptat, dar și dădea mult. Dacă o anunțam că voi primi oaspeți sau dacă aveam musafiri neașteptați, mă întreba dacă doresc să mă ajute. De cele mai multe ori o refuzam. Nu voiam ca cercul nostru de prieteni să afle că în propria casă eu nu am un nume. Emerenc găsisse un nume doar pentru soțul meu, eu nu eram nici scriitoarea, nici doamna mea, nu mi s-a adresat nicicum până când n-a reușit să-mi găsească un loc definitiv în viața ei, până când n-a reușit să-și dea seama din perspectiva ei cine sunt eu, care este

apelativul care mi se potrivește. Desigur, și în acest caz, dreptatea a fost de partea ei, fiindcă, fără niciun fel de pornire, orice definiție este inexactă.

Din păcate, Emerenc era perfectă din toate punctele de vedere, câteodată într-un mod apăsător, iar când auzea timidele mele cuvinte de laudă, nu-mi ascundea faptul că nu vrea să primească reacții tot timpul, să n-o mai laudăm, ea e foarte conștientă de randamentul ei. Purta întotdeauna haine gri, se îmbrăca în negru doar în zilele de sărbătoare sau la ocazii speciale, își proteja hainele cu un șorț cu pieptar pe care îl schimba zilnic, detesta șervețelele și batistele, folosea numai batiste albe ca zăpada, atât de apretate, încât pârlăiau. Când am aflat că totuși are și ea slăbiciuni, descoperirea m-a făcut de-a dreptul fericită, de exemplu uneori, indiferent ce o întrebam, se întâmpla să tacă câte o jumătate de zi, iar atunci când tuna și fulgera afară, se speria. Dacă se apropia furtuna, renunța imediat la ceea ce făcea, fugea acasă fără niciun avertisment sau explicație și se ascundea. Ca orice femeie bătrână, i-am spus soțului meu, iar el a dat reprobator din cap. „Groaza asta e și nu e manie“, a zis. „Mai mult ca sigur trebuie să aibă o cauză, doar că nu este una pe care ea să se simtă obligată să ne-o împărtășească, dar ne-a spus ea vreodată ceva cu adevărat important despre ea?“ Din ce-mi amintesc, niciodată. Emerenc nu era prea vorbărească.

Lucra deja de mai bine de un an la noi, când a trebuit s-o rog să ridice în locul meu un colet ce trebuia să sosească în acea după-amiază, soțul meu trebuia să fie la un examen și era singura zi în care dentistul putea să mă primească. Am prins în puzet un bilețel pe ușa, pe cine și unde să caute curierul în lipsa noastră, și am trecut în grabă pe la Emerenc, fiindcă uitasem s-o anunț atunci când făcea curățenie. Tocmai își terminase treaba la noi, trebuia să fi fost acasă de doar câteva minute. Când am bătut la ușa, nu am primit niciun răspuns, dar am auzit-o făcând zgomot prin casă și faptul că nu puteam să mișc clanța nu era o noutate, nimeni nu văzuse încă ușa casei lui Emerenc larg deschisă, cu toate că, dacă te rugai de ea, ieșea cu chiu cu vai din casă. Se știa că, imediat ce ajungea acasă, trăgea toate zăvoarele, lumea se obișnuise deja. I-am strigat să se grăbească pentru

că nu mai pot să stau, am treabă. Cuvintele mele au fost întâmpinate de aceeași tăcere, dar, când am dat cu pumnul în clanță, a ieșit val-vârtej, și mi s-a făcut frică, am crezut că o să mă lovească. A trântit ușa în urma ei și a zberlat să n-o bat la cap după orele de lucru, că nu e plătită pentru asta. Stăteam rușinată în fața ușii, roșie până în vârful urechilor din cauza țipetelor ei neobișnuite, care nu aveau nicio justificare, fiindcă în cazul în care considera că îi lezasem demnitatea chemând-o înapoi din apele ei teritoriale, putea să mi-o spună și fără să ridice vocea. Am bâiguit rugămintea mea, nici nu mi-a răspuns, doar stătea în fața mea și îmi fixa ochii. Se uita la mine de parcă i-aș fi înfipt un cuțit în mână. Bine. Mi-am luat la revedere politicos, m-am dus acasă, și am anulat prin telefon rezervarea de la dentist. Soțul meu plecase deja, eu aveam să rămân acasă să aștept coletul. Nu aveam chef nici să citesc, mă plimbam prin apartament, mă întrebam ce am făcut greșit, de ce acel refuz pățimaș, în mod vizibil menit să mă jignească, lucru care pe deasupra nici nu-i stătea în fire bătrânei, care de cele mai multe ori se comporta atât de formal încât te stânjenea.

Am stat singură mult timp. Ca ziua să fie cu totul compromișă, coletul nu a sosit, degeaba l-am așteptat. Nici soțul meu n-a ajuns acasă la ora la care obișnuia, după examene a mai stat cu studenții, eu răsfoiam un album cu reproduceri de artă, când am auzit cheia în ușă. Nu am auzit salutul nostru obișnuit, din asta am dedus că soțul meu încă nu se întorsese, că venise Emerenc. Nu doream s-o revăd în acea seară plină de frământări. Probabil că se liniștise – m-am gândit – și venise să-și ceară scuze. Dar Emerenc n-a bătut la ușă, n-a zis un cuvânt, am auzit-o trebăluind prin bucătărie. La puțin timp după aceea s-a auzit declicul încuietorii, plecase. Când a venit soțul meu și am ieșit în bucătărie după cina noastră obișnuită, după cele două pahare de chefir, am găsit un platou rece pus la gheață, bucăți de piept de pui rumenit, tăiate cu grijă, apoi reasamblate cu precizie de chirurg. A doua zi, când i-am mulțumit lui Emerenc pentru ospățul menit să ne îmbune și i-am întins vasul curat, nu numai că nu a spus „cu plăcere, să vă fie de bine“, dar a și tăgăduit că ar fi avut ceva de-a face cu puiul, n-a vrut să ia nici vasul, îl mai am

și azi. Am aflat dintr-o conversație telefonică ce a avut loc mult mai târziu, în legătură cu coletul, că degeaba îmi pierdusem vremea pe-acasă în acea după-amiază, coletul era în cămară, sub raftul de jos, îl adusese împreună cu puiul, pentru că stătuse să păzească poarta și îi spusese curierului cuvânt cu cuvânt ceea ce-i transmisesem. Preluase coletul fără să mă înștiințeze, apoi dispăruse în propria casă. Acesta a fost un episod important al vieții noastre, pentru că începând de atunci am trăit mult timp cu impresia că bătrânei îi cam lipsește o doagă și că vom avea de-a face și de-atunci încolo cu mintea ei bizară.

Au fost multe lucruri care mi-au întărit această impresie, în mod special informația pe care am obținut-o de la un bărbat din aceeași vilă în care locuia și ea, supranumit omul bun la toate de către vecini, care în timpul liber meșterea întotdeauna ceva, că de când locuia acolo, de vreo mie de ani, nu prea trecuse niciun locatar mai departe de spațiul din fața locuinței ei, pentru că nu lăsa niciun oaspete să intre în camera ei și că lua în nume de rău chiar și dacă cineva o ruga, pe nepusă masă, să iasă afară. „Ține o pisică înăuntru, n-o lasă niciodată să iasă, o aud uneori vecinii că miaună, dar nu se vede nimic din ce e înăuntru, pentru că obloanele de la ferestrele ei sunt mereu trase. Nu știi ce Doamne iartă-mă păzește acolo în afară de pisică, deși, dacă într-adevăr are lucruri de preț, să le țină închise acolo nu-i o soluție prea bună, așa oricine ar putea să creadă că ascunde obiecte de valoare. Într-o bună zi o să-i dea cineva în cap din cauza asta. Nu pleacă niciodată din oraș, cel mult atunci când îi moare vreo cunoștință, o însoțește pe ultimul drum, dar de fiecare dată se grăbește să ajungă acasă, de parcă ar pândi-o o mare primejdie. Să nu vă simțiți jignită, dacă n-o să vă dea drumul înăuntru. Până și pe propriile rude, pe fiul fratelui ei Józsi și pe locotenent-colonel, îi primește în curte, fie vară, fie iarnă, au luat de mult la cunoștință că nici ei n-au voie să intre, dar s-au obișnuit, se distreză pe seama ei.“ În spatele cuvintelor se deslușea un portret destul de înfricoșător, așa că am devenit și mai neliniștită. Cum putea să trăiască într-o asemenea izolare? Și de ce nu dădea drumul animalului pe afară, că doar lângă vilă era o bucată de grădină împrejmuită? Adevărul e că am crezut că are probleme

mentale până când am aflat, dintr-una dintre expunerile de dimensiuni epice ale Adélkăi, văduva unui laborant, una dintre cei care o ridicau permanent în slăvi, că una dintre primele pisici ale lui Emerenc fusese mare vânător, decima din când în când stocul unui locatar care creștea porumbei, mutat acolo în timpul războiului. Acesta rezolvase în mod radical problema, pentru că după ce Emerenc îi explicase că pisica ei nu e profesor universitar ca s-o poți convinge cu puterea cuvintelor, și chiar dacă era bine hrănită, din păcate făcea parte din natura ei să ucidă din plăcere, nu îi ceruse lui Emerenc să-și țină animalul acasă, sub cheie, ci îl prinsese și îl spânzurase pe viteazul vânător de clanța ușii lui Emerenc. Când bătrâna ajunsese acasă și văzuse hoitul, bărbatul o mai și pusese la punct, ținându-i o adevărată predică: din păcate fusese nevoit să protejeze prin mijloacele de care dispusese singurul aliment și singura sursă de venit pe care se baza familia sa.

Emerenc nu scosese niciun cuvânt, dăduse jos pisica de pe sârmă, căci călăul folosisese sârmă în loc de frânghie, motanul era acum un cadavru înspăimântător, avea o rană deschisă la gât. Bătrâna îl îngropase în mormântul domnului Szloka, aflat în grădină, care pe atunci încă nu fusese exhumat, iar asta îi aduse-se noi neplăceri, deoarece călăul de pisici chemase miliția, dar, din fericire, cazul fusese mușamalizat. Dar satisfacția crescătorului de porumbei fusese de scurtă durată, nu reușise să o mai facă pe Emerenc să se certe cu el, ea se uita prin el ca prin sticlă și, dacă avea de rezolvat vreo chestiune oficială cu ea, negocia politicos, îi trimitea vorbă prin omul bun la toate. Însă pe animale părea să le lege o solidaritate neagră, fiindcă muriseră pe rând toți porumbeii. Atunci descinsese din nou miliția; locotenent-colonelul care o vizitează era doar sub-locotenent pe atunci. Crescătorul de porumbei o acuzase că îi otrăvise porumbeii, dar în stomacul păsărilor autopsiate nu se găsisese otravă. Veterinarul de la raion stabilise că fuseseră atacate de un virus necunoscut, fuseseră decimați și porumbeii altora, pentru asemenea cazuri n-ar trebui deranjați vecinii și autoritățile.

Atunci locatarii se uniseră împotriva celui care ucisese pisica. Soții Bodarics, cel mai respectat cuplu, depuseseră o plângere la